

Kone- yrittäjän riskit

Kirjoittajat

Eero Nippala
Simo Sauni

Koneyrittäjä-julkaisut
N:o 23a

ISBN 952-99318-0-8

KONEYRITÄJÄN RISKIT

SISÄLTÖ

LUKIJALLE	5
KONEYRITÄJÄN RISKIEN KARTOITUS	7
KONEYRITÄJÄN RISKIT	10
KONEYRITÄJÄN SISÄISET RISKIT	10
KONEYRITÄJÄN ULKOISET RISKIT	11

LUKIJALLE

Koneyrittäjien liiton tilaamana tehtiin vuosina 2003–2004 kehityshanke koneyrittäjien riskienhallinnan kehittämiseksi. Hankkeen rahoittivat Työsuojelurahaston lisäksi Koneyrittäjien liitto, Rakennusliitto, If Vahinkovakuutusyhtiö Oy ja VTT.

Hankkeen aikana laadittiin koneyrittäjien käyttöön seuraavat oppaat:

- Koneyrittäjän riskit 23 a
- Koneyrittäjän riskienhallinta 23 b
- Koneyrittäjän riskienarviointi 23 c
- Koneyrittäjän turvallisuustehtävät 23 d
- Koneyrittäjän työmaaohje 23 e

Tässä Koneyrittäjän riskit -oppaassa esitetään riskikartan esimerkkien avulla, mitä riskejä yritystoiminnassa voi olla. Oppaan kaavakkeeseen yrittäjä voi kirjata muistiin yrityksessään esiintyvät riskit ja toimenpiteet niiden poistamiseksi.

Opassarjan keskeisin raportti on Koneyrittäjän riskit, jossa annetaan perusmalli koneyrittäjän keskeisten riskien arvioimiseksi. Koneyrittäjän riskienhallinta -opas käsittelee riskienhallinnan järjestämistä yrityksessä. Koneyrittäjän riskienarviointiopas antaa lisätietoja ja -ohjeita riskienarvioinnin toteuttamiseksi. Koneyrittäjän turvallisuustehtävät -oppaassa käydään läpi yritystä koskevat keskeiset työturvallisuusvaatimukset. Koneyrittäjän työmaaohjeessa esitetään, miten työmaan turvallisuustehtävät hoidetaan työturvallisuuslainsäädännön ja tilaajien vaatimusten mukaisesti. Oppaiden lisäksi koottiin Koneyrittäjien www-sivuille riskeihin ja turvallisuuteen liittyviä tärkeitä muistilistoja, lomakkeita ja kaavioita.

Oppaan tekstit ovat kirjoittaneet erikoistutkija Eero Nippala ja tutkija Simo Sauni VTT:ltä. Grafiikasta ja taitosta on vastannut Sisko Mäensivu. Oppaat löytyvät pdf-tiedostoina Koneyrittäjien liiton www-sivuilta osoitteesta: www.koneyrittajat.fi

Oppaan laadintaa on ohjannut työryhmä, johon ovat kuuluneet Kari Happonen, Ari Pihlajavaara, Niina Ahlgren ja Sirpa Heiskanen Koneyrittäjien liitosta, Riitta-Liisa Lappeteläinen Työsuojelurahastosta, Paul Haber If Vahinkovakuutusyhtiö Oy:stä sekä Matti Korhonen Rakennusliitosta. Heille kiitokset ohjaustyöstä ja hyvistä kommentteista sekä rakentavista ideoista.

VTT on pyrkinyt kartoittamaan koneyrittäjän riskejä mahdollisimman kattavasti sekä kokoamaan raporttiin merkittäviksi arvioidut riskitekijät/seikat/tms. Raportin luonteen ja käyttötarkoituksen huomioon ottaen, VTT ei vastaa mistään vahingoista, joita mahdollisesti aiheutuu raportin käyttäjälle esimerkiksi raportin riskikarttojen tai muistilistojen puutteellisuuden vuoksi.

Tampereella maaliskuussa 2004

Eero Nippala

Simo Sauni

KONEYRITTÄJÄN RISKIEN KARTOITUS

Koneyrittäjän riskikartan (kuva 1) avulla yrittäjä voi käydä läpi yrityksen eri toimintojen riskejä ja kirjoittaa muistiin havaitsemansa riskit oheiseen lomakkeeseen. Alla olevassa taulukossa on kolmiportainen riskiluokitus, jota voi käyttää apuna luokiteltaessa riskejä tärkeysjärjestykseen. Pahimmat riskit merkitään numerolla 3 (taulukko 2) ja ne vaativat välittömiä toimenpiteitä. Kakkosella merkitään helposti kuntoon hoidettavat asiat samoin kuin ne yrityksesi vahvuudet, joita tulee ylläpitää jatkuvasti. Numerolla 1 merkitään vain seurantaan vaativat riskit

Täyttöohjeet:

1. Listaa **koneyrittäjän riskit taulukkoon** (esimerkkitäyttö taulukossa 2 seuraavalla sivulla) yrityksesi riskejä. Käytä apuna sivulla 9 olevaa riskikarttaa (kuva 1) miettiessäsi, mitä riskejä yritykselläsi on. Merkitse taulukkoon erityisesti luokkaan 3 kuuluvat riskit.
2. Riskin suuruuden määrittämisessä voit käyttää apuna oheista riskiluokitusta 1–3.
3. Kirjoita toimenpidekenttään päätös/ehdotus, "mitä asialle konkreettisesti pitää tehdä".
4. Kun riski on poistettu tai ehkäisty, kuittaa tehty toimenpide hoidetuksi.

Taulukko 1. Riskiluokitus

		EI KRIITTINEN	
ASIA KUNNOSSA	1 Seuraa tilannetta	2 Laita pienet, helpot asiat kuntoon ja seuraa muuten tilannetta	KEHITETTÄVÄÄ
	Yrityksesi vahvuus! Ylläpidä ja kehitä sitä jatkuvasti 2	Kriittinen kehittämisalue, lisää panostusta. Laita heti kuntoon 3	
ASIASSA		KRIITTINEN	

KONEYRITTÄJÄN RISKIKARTTA

ULKOISET RISKIT				
Rahamarkkinat	Työvoima	Laite/ konetoimittajat	Markkinat	Julkisen sektori, lait
- lainat - osakkeet - rahoituksen saatavuus	- työvoiman saatavuus - ammattitaito - koulutus - osaaminen	- työkoneet - muu kalusto ja laitteet - huolto, varaosat	- suhdanteet - alihankkijat - kilpailijat - kilpailutilanne - markkina- alue	Sidosryhmät - alan liitot - asiantuntijapalvelut - vakuutusyhtiöt, tilitoimistot - kuntalaiset - "ympäristöaktivistit"

POTENTIAALISET ASIAKKAAT	TILAAJAT	SOPIMUKSET	JOHTAMINEN
- vaatimukset - tarpeet - maksuvalmius	- maksuvalmius - vaatimukset - valvojat	- aikataulu - asiakassuhteet - saktot, bonukset - laatuvaastuu, reklamatiitot - kuljetukset - ostot - maksupositit	- verkostoituminen - vienti - investointi - yritysmuoto - verosuunnittelu --atk-laitteet, - ohjelmat

SISÄISET RISKIT		
Talous	Henkilöstö	Materialit, Koneet
- kannattavuus, kassa - vakavaraisuus - maksuvalmius - investointien suunnittelu - investointien valmistelu - kustannuslaskenta	- osaaminen, -palkkaus - jatkokoulutus - työkyky, poissaolot - motivaatio, työehdot - työpaineet, sitoutuminen - rekrytointi - irtisanoutuminen	Tuotanto - suunnittelu - työmaat - kuljetukset, siirrot - työmaakopit - liikenne - sää - ympäristöongelmat, naapurusto - jätteenhuolto - ilkivalta, sabotaaasi - alihankinnat - tuotantokatkot, hävikki - varastoitinta

VTT 2004

Kuva 1. Koneyrittäjän mahdollisia riskejä ja esimerkkejä niistä. Esimerkit eivät kata kaikkia mahdollisia riskejä.
Yrittäjän on itse mietittävä omat ko. asiaan liittyvät riskinsä.

KONEYRITTÄJÄN RISKIT

Menestyäkseen koneyrittäjän on otettava riskejä. Riskien on kuitenkin oltava hallinnassa ja suhteessa yrityskokoon. Riski voi ilmetä voittona tai tappiona tai vahinkona. Riskejä voi olla seuraavissa asioissa: henkilöstö, johtaminen, markkinointi, markkinatilanne, tuotanto ja työmaat sekä asiakkaat. Riskien luonteeseen kuuluu, että yrityksen toimintaympäristön muuttuessa riskien painopisteet saattavat muuttua nopeastikin.

Riskit voivat olla myös koneyrittäjän toimintaan ja päätöksentekoon liittyviä riskejä.

Riskit saavat alkunsa joko yrityksen omasta toiminnasta tai yrityksen ulkopuolelta (ks. sivun 9 riskikartta). Myös koneyrittäjän alihankkijan vahinkoriski voi merkitä koneyrittäjälle liikeriskiä. Jos esim. alihankkijan kone palaa, sopimus peruuntuu.

Koneyrittäjän riskien tunnistaminen

Koneyrittäjän riskien tunnistaminen perustuu koneyrittäjän toimintojen ja toimintaympäristön tarkasteluun riskikartan (kuva 1) avulla. Riskikartan avulla yrittäjä voi käydä yrityksensä riskit läpi.

Tärkeää on miettiä kartassa mainittua riskiä oman yrityksen kannalta. On myös muistettava, että lista ei voi olla yrityksesi kannalta täydellinen ja eri asioiden merkitys vaihtelee. Tarkoitus on herättää miettimään ko. aihepiirin riskejä laajemminkin koneyrittäjän kannalta!

Koneyrittäjä kirjoittaa oman yrityksen kannalta löydetty riskit yhteenveto-lomakkeeseen. Löydetty riskit luokitellaan riskin suuruuden mukaan. Myös riskin syy ja pahin seuraus voidaan miettiä. Jokaisen riskin kohdalle mietitään myös toimenpide-ehdotus ko. riskin pienentämiseksi tai poistamiseksi, toteutusajankaus ja vastuuhenkilö. On tärkeää pitää kirjaa hoidetuista ja hoitamattomista asioista.

KONEYRITTÄJÄN SISÄISET RISKIT

Johtaminen

Yrityksen johto määrittelee yrityksen liikeidean ja liiketoimintastrategian sekä konkreettiset toimenpiteet, joilla asetettuun tavoitteeseen eli visioon päästään. Onko mietitty yrityksesi markkinointi, viennin aloittaminen, koneinvestoinnit, yritysmuodon vaihto jne. asiat? Kysytkö ulkopuolisen asiantuntijan tietoa päätöksenteon tueksi?

Taulukko 3

KONEYRITTÄJIEN RISKIENHALLINNAN 10 TÄRKEINTÄ OSA-ALUETTA

1. Huolehdi yrityksesi henkilöstöstä
2. Tee kirjallisena sopimukset
3. Varaudu, ettei kaikki mene suunnitelmien mukaan, mieti varasuunnitelmia
4. Selvitä säännöllisesti alihankkijasi ja tilaajasi luottokelpoisuus
5. Pidä kiinni sopimuksista ja aikatauluista
6. Vaali hyviä liikesuhteitasi
7. Perehdy alan lainsäädäntöön
8. Pyri tekemään asiat kilpailijoitasi paremmin.
9. Suojaa yrityksesi tärkeät tiedot ja osaaminen
10. Kysy asiantuntijoilta ja käytä hyväksi mm. liittosi, tilitoimistosi ja kauppakamarin palveluja.

Sopimukset

Onko urakoista tehty kirjallinen sopimus, jossa maksupostit yrityksesi maksuvalmiuden kannalta ovat kunnossa?

Ovatko sopimuksen sakko- ja bonuspykälät tasapuolisia sekä tilaajalle että yrityksellesi? Onko sopimuksissa luvatut aikataulut mahdollista toteuttaa, ja onko niissä tarpeeksi pelivaraa?

Talous

Onko yrityksesi tarjouslaskennassa käytössä tuoreita toteumatietoja hankkeista, ja saiko urakoista myös voittoa? Seuraatko yrityksesi maksuvalmiutta? Tarvitsetko lisärahoitusta koneinvestointia tai suurta urakkaa varten? Onko yrityksesi tietojenkäsittely ajan tasalla?

Henkilöstö

Henkilöstö on yrittäjän tärkein resurssi mutta samalla myös suuri riski. Yritys henkilöityy omistaajaan sekä yksittäisiin koneenkuljettajiin, joiden työpanos on merkittävä. Pidätkö huolta omasta terveydestäsi, ja kannustatko työntekijöitäsi pitämään huolta omasta terveydestään? Ovatko koulutusasiat ja ammatitaidon ylläpito kunnossa? Onko työntekijöiden määrä sopiva työmäärään nähden? Ovatko työolosuhteet kunnossa ?

Koneet ja materiaalit

Koneet ja materiaalit ovat myös koneyrittäjälle elintärkeitä. Kiireisimpään työaikaan kaluston on pysyttävä kunnossa ja työmaiden on saatava materiaalit ajallaan. Onko kalusto huollettu ja renkaita ja tiettyjä varaosia omassa varastossa? Onko huoltosopimukset kunnossa? Onko tarpeelliset investoinnit tehty? Ovatko maa- ja kiviainesten ottoluvat kunnossa? Ovatko polttoainetarastot ja vaarallisten aineiden säilytys kunnossa ?

Tuotanto

Työmaat toimivat hyvällä työmaasuunnittelulla ja tehokkailla kuljetuksilla sekä työsuunnittelulla. Onko työmaalla materiaalit varastoitu oikein ja kulkuväylät merkitty näkyvästi? Toimivatko alihankkijat laadukkaasti aikataulun puitteissa? Onko yrityksesi liian riippuvainen alihankkijoista?

KONEYRITTÄJÄN ULKOISET RISKIT

Potentiaaliset asiakkaat ja tilaajat

Onko yritykselläsi riittävästi urakoita ja monipuolinen asiakaskunta? Onko yritykselläsi pitkäaikaiset asiakassuhteet paikallisiin tilaajiin? Oletko ottanut huomioon tilaajiesi muutokset? Oletko vaalinut hyviä asiakassuhteitasi? Miten hankit uusia asiakkaita?

Alihankkijat

Ovatko yrityksesi alihankkija-, maa-ainestoimittaja-, kuljetus- ja taimitarhasuhteet kunnossa? Ovatko mm. alihankintojesi aikataulu- ja laaturiskit hallinnassa?

Työvoima

Suomessa väestö ikääntyy koko ajan ja lapsia syntyy entistä vähemmän. Uudet palvelusektorin toimialat lisäävät kilpailua hyvistä työntekijöistä. Oletko tiedostanut mahdollisen pulan hyvistä ammattitaitoisista koneenkuljettajista ja ryhtynyt toimiin, joilla yrityksesi kiinnostaisi uusia työntekijöitä?

Kone- ja laite-toimittajat

Markkinoille tulee uusia koneita ja laitteita. Seuraatko alan kehitystä, jotta osaat hankkia oikea-aikaisesti tilaajien vaatimukset täyttävää kalustoa. Oletko kysynyt koneenkuljettajien mielipidettä konevalintoja tehtäessä?

Markkinat

Koneyrittäjän tulee olla selvillä alan toimintaympäristön muutoksista. Tiedätkö omat ja kilpailijoiden heikkoudet ja vahvuudet? Tunnetko tilaajiesi suhdannetilanteen, joka voi heijastua myös yrityksesi tilauksiin? Alalla voi esiintyä myös epätervettä kilpailua.

Julkinen sektori, lait

Nämä asettavat koneyrittäjille omat vaatimuksensa. Tunnetko esim. ne verolainsäädännön muutokset, jotka voivat aiheuttaa riskejä yrityksellesi? Euroopan Unionin lainsäädäntöä sovelletaan Suomeen ja uudet asetukset ja lait asettavat uusia vaatimuksia yrittäjille. Oletko tiedustellut määräysten käytäntöön soveltamisen epäselvissä tapauksissa lisäselvennyksiä viranomaisilta? Oletko myös selvittä-

nyt mahdolliset julkisen sektorin yritystuet ja lainat esim. investointeihin tai kehitystyöhön?

Sidosryhmät

Tunnetko vakuutusyhtiön ja muiden asiantuntijoiden palvelut yrityksille? Seuraatko oman liittosi tiedotteita ja oppaita? Voit pysyä ajan tasalla lainsäädäntö-, asetus- jne. muutoksista oman liittosi avulla.